

Tentoonstelling Ferhaal fan Fryslan en de Dijk

HOE HOUDDEN WE DROEGE VOETEN?

onderwijsprogramma
primair onderwijs
groep 6 t/m 8

FRI
ESM
USE
UM

inleiding

Dit is de handleiding voor het onderwijsprogramma bij de tentoonstelling Ferhaal Fan Fryslân en De Dijk in het Fries Museum. Met deze tentoonstellingen laat het Fries Museum de strijd tegen het water zien die de Friezen door de eeuwen heen telkens voor nieuwe uitdagingen stelt. Wie denkt dat de strijd gestreden is, ontdekt in deze tentoonstelling dat de problemen groter zijn dan ooit.

Friesland is een unieke provincie als het gaat om watermanagement. Terpen, dijken, polders en gemalen. Friesland heeft het allemaal! Door de eeuwen heen krijgen de Friezen het water steeds beter onder controle. De strijd tegen het water gaat echter altijd door. Bodemdaling, zeespiegelstijging en klimaatverandering bedreigen onze veiligheid.

Het doel van dit onderwijsprogramma is om leerlingen te laten onderzoeken en ontdekken hoe de bewoners in Friesland vroeger, nu en in de toekomst droge voeten houden en omgaan met de strijd tegen het water. Al eeuwenlang bedenken ze slimme oplossingen om het water tegen te houden. Om deze oplossingen te onderzoeken, verplaatsen leerlingen zich in de familie Terpstra uit New Orleans die op vakantie gaat naar Friesland..

Uit ervaring hebben we geleerd dat een goede inhoudelijke voorbereiding op school het museumbezoek veel meer educatief rendement geeft. Want: wie iets weet, ziet meer. En: wie iets weet, wil meer weten. *'Looking around with educated eyes'* heet dit mooie principe.

We bieden u een aantal voorbereiding- en verwerkingslessen aan, die we gemaakt hebben aan de hand van de **methodiek Verhalend Ontwerpen**. Het is thematisch onderwijs waarbij een verhaallijn zorgt voor **betrokkenheid** bij de leerlingen, een zinvolle **samenhang** tussen de leeractiviteiten en grondige verdieping in een thema.

In een serie van vijf lessen (episoden) inclusief het museumbezoek verplaatsen leerlingen zich in het leven van de **familie Terpstra uit New Orleans** die op vakantie gaat naar Friesland. Met behulp van het verhaal en het introductiefilmpje maakt u de leerlingen enthousiast om zich te gaan te verdiepen in het thema Strijd tegen het water en hoe houden we droge voeten in Friesland.

werkwijze

Het onderwijsprogramma bestaat uit de volgende drie onderdelen:

1. Voorbereidingles in de klas

In het lessenschema geven we u een aantal uitgewerkte episoden. Bij elke episode wordt doel van de les, tijdsduur, leerstof, vragen, leeractiviteiten, benodigdheden en organisatie als richtlijnen beschreven. Bij het gebruik van die richtlijnen is het goed om te bedenken dat het **enthousiasme** en het **inleven** van de leerlingen in het onderwerp van het thema erg belangrijk is om de leerstof goed te laten beklijven. Ons advies is dan ook houdt u zich niet strak aan de lesrichtlijnen. Ga verder in op een deelaspect van de leerstof als u merkt dat uw leerlingen er in geïnteresseerd raken. Stel dan verdere vragen en spreek met de leerlingen af hoe het besprokene te verwerken.

Is een onderdeel niet interessant voor uw leerlingen, blijf dan niet bij dat onderdeel hangen en zoek naar andere mogelijkheden of andere vragen die betrekking hebben op het onderwerp en de belevingswereld van de leerlingen. Ook goed om te weten is dat aan de vragen die in de lessen staan beschreven en de vragen, die u eventueel zelf bedenkt, meerdere antwoorden mogelijk zijn. Het is dus de bedoeling dat de vragen kinderen aanzetten tot analyseren en nadenken. Verder adviseren we ook dat het goed is om enige snelheid in de lessen te houden. Rond op tijd een episode af en introduceer de nieuwe les.

2. Museumbezoek Fries Museum

Tijdens het museumbezoek gaan leerlingen op verschillende manieren aan de slag. De groep wordt gesplitst in twee groepen. De ene groep begint met een rondleiding langs hoogtepunten uit de Friese watergeschiedenis met een korte speurtocht, de andere groep onderzoekt in tweetallen met een opdrachtblad hoe veilig Friesland is van vroeger tot nu. Zodat ze een beeld krijgen welke strijd er door de tijd heen geleverd werd en wordt door de bewoners van Friesland tegen het water.

Achterop deze opdrachtbladen staat een tijdlijn, alle opdrachtbladen samen vormen een tijdlijn van 600 jaar voor Christus tot nu. Deze krijgen de leerlingen mee, zodat u deze na afloop van de museumles in de klas kunt ophangen als een wandfries.

3. Verwerkingsles in de klas

In de les(sen) na de museumles wordt de aandacht verlegd naar de eigen omgeving van de leerlingen. Ze krijgen de opdracht om sporen van watermanagement in de nabijheid van hun huis en school te gaan op sporen.

rol van de docent

Verhalend ontwerpen. Bij deze methodiek hebben de leerlingen het idee dat zij alles gedaan hebben en de docent niets. De docent is de regisseur, bewaakt de kwaliteit en diepgang van het leren. Binnen de leeractiviteiten hebben de leerlingen precies zoveel vrijheid en eigen inbreng als de leerkracht wenselijk vindt. De rol als begeleider is dus van essentieel belang. Hij of zij houdt het verhaal op gang en stimuleert en structureert het werk met activerende vragen aan de leerlingen.

begrippen

Dijken, polders, terpenlandschap, verdediging tegen het buiten- en binnenwater.

leerdoelen

- Leerlingen ontdekken wat Friesland maakt tot een bijzondere waterbeheer provincie.
- Leerlingen onderzoeken hoe, waarom en waardoor de vorm en het landschap van Friesland de afgelopen 2000 jaar is veranderd.
- Leerlingen onderzoeken hoe de mens per tijdsperiode een oplossing bedenkt voor het waterbeheer met de op dat moment technische mogelijkheden.

kerndoelen

- Kerdoel 47: De leerlingen leren de ruimtelijke inrichting van de eigen omgeving te vergelijken met die in omgevingen elders, in binnen- en buitenland vanuit de perspectieven landschap, wonen, werken, bestuur, verkeer, recreatie, welvaart, cultuur en levensbeschouwing.
- Kerdoel 48: Kinderen leren over de maatregelen die in Nederland genomen worden/werden om bewoning van door water bedreigde gebieden mogelijk te maken.
- Kerdoel 51: De leerlingen leren gebruik te maken van eenvoudige historische bronnen en ze leren aanduidingen van tijd en tijdsindeling te hanteren
- Kerdoel 56: De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.

bezoek ook het Woudagemaal in Lemmer

Voor de tentoonstelling De Dijk werken we samen met het Wetterskip Fryslân en het Ir.Woudagemaal.

Mocht u tijdens deze lessenserie ook het Woudagemaal willen bezoeken dan krijgt u korting op de entree. Vraag hierna tijdens uw boeking.

sluit aan bij

Nederlandse Canon onderwerpen: Watersnood en Nederland en het water Fryske Kanon onderwerpen: Water en Afsluitdijk

Wij wensen u en uw leerlingen veel plezier met de lessen en het bezoek aan de Fries Museum!

bijlagen:

- Bijlage 1: lessenschema Verhalend ontwerp
- Het introductiefilmpje, de digitale presentaties, informatiebladen en opdrachtbladen vindt u op onze website www.friesmuseum.nl/onderwijs/wieverslaatdepaalworm/lessen

